

Tilbakebetaling fra opprydningsselskapene RA2 og NRV

**Rapport fra en arbeidsgruppe bestående av
eierkommunenes rådmenn og
daglig leder i RA2 og NRV AS**

15. august 2011

Innhold:

1	Forslag til vedtak i kommunestyrene	3
2	Bakgrunn for og organisering av arbeidet	4
2.1	Kommunestyrenes oppdrag – etablering av arbeidsgruppen	4
2.2	De to selskapene	4
2.3	Hovedtrekk i utredningsarbeidet	5
3	Status i opprydningsarbeidet nå	5
4	Verdier i selskapene	6
5	Juridiske spørsmål	7
5.1	Tilbakebetalingsspørsmålene dreier seg om flere ulike rettsforhold	7
5.2	Vurderinger fra eksterne advokater	7
6	Arbeidsgruppens vurdering	9
6.1	Innledning – overordnede krav og hensyn	9
6.2	Kostnadsansvar og frie kontra bundne midler i selskapene	10
6.3	Spørsmål om foreldelse	11
6.4	Selvkostretningslinjene og rammer for gjennomføring av tilbakebetalingen	11
6.5	Fordeling av verdier og forpliktelser mellom selskapene	12
6.5.1	Fordeling av verdier fra forlikene (erstatningskrav)	12
6.5.2	Eierskap til Strandvegen og Berger	12
6.5.3	Fordeling av kostnader	12
6.6	Fordelingsnøkkel for tilbakebetaling til eierkommunene i hvert selskap	13
6.7	Arbeidsgruppens / rådmennenes samlede vurdering	13
6.7.1	Tilbakebetalingen	13
6.7.2	Noen viktige lærdommer	14
6.7.3	A-konto utbetaling nå	14

Vedlegg

1. Bestilling av juridisk betenkning - notat fra arbeidsgruppen til advokatene
2. Notat / betenkning fra advokatfirmaene Kluge og Haavind
3. Utkast til notat fra advokat Frode Støle (Kluge) med tilleggsnotat
4. Innbetalinger fra kommunene til selskapene 1998-2007

1 Forslag til vedtak i kommunestyrene

Denne rapporten redegjør for arbeidet med å utrede spørsmål knyttet til tilbakeføring av midlene i opprydningselskapene RA2 AS og NRV AS. Utredningen er gjort av en arbeidsgruppe bestående av eierkommunenes rådmenn og daglig leder i de to opprydningselskapene.

Arbeidsgruppen foreslår at rådmennene i eierkommunene legger fram rapporten for sine kommunestyrer med følgende vedtak om tilbakeføringen:

1 Ved avviklingen av Nedre Romerike Vannverk AS (NRV) og Sentralreanseanlegget RA2 AS (RA2) og tilbakebetaling til eierkommunene legges følgende prinsipper til grunn:

1.1 Selskapenes nettoverdier fordeles mellom eierkommunene i samme forhold som kommunene har betalt inn til selskapet i årene 1998-2007.

Tilbakebetalingen skal skje som likvidasjonsutbytte når selskapene avvikles.

I NRV er aksjefordelingen tilnærmet lik kommunenes innbetaling 1998-2007, og tilbakebetalingen kan gjennomføres ihht den nåværende fordelingen av aksjene i selskapet.

I RA-2 er aksjefordelingen svært ulik kommunenes innbetaling 1998-2007, og eierkommunene må derfor inngå avtale om at aksjefordelingen endres fra 33,33 % på hver kommune til Skedsmo 50,6 %, Lørenskog 34,9 % og Rælingen 14,5 %.

1.2 Alle midler fra NRV disponeres til vannformål i kommunen

Alle midler fra RA-2 disponeres til avløpsformål i kommunen

1.3 Ved beregningen av selskapenes nettoverdier legges det til grunn at

- Verdien av eiendommen i Strandvegen fordeles 50-50 mellom de to selskapene
- Verdien av Bergereiendommen tilfaller RA2 alene.
- Alle kostnader til gransking, rettssaker, realisering av verdier, inndrivelse av fordringer og andre nødvendige aktiviteter er dekket av selskapene og kommer til fradrag fra det som tilbakebetales og disponeres til vann- og avløpsformål i kommunene

2 Midlene som tilfaller kommunen ihht pkt 1 disponeres slik:

- Et beløp tilsvarende erstatningskravene mot tidligere daglig leder m/ flere pluss det som er kommet inn gjennom salg av overflødig materiell og utstyr avsettes til ordinære selvkostfond og tilbakeføres til abonnentene gjennom reduserte gebyrer over maksimalt 5 år.
- Alle midler utover dette disponeres til vann- og avløpsformål etter kommunestyrets nærmere bestemmelse.

- 3 Kommunestyret ber selskapene forberede generalforsamling med følgende to vedtak:
 - Prinsippvedtak om at selskapene avvikles når alle verdier er realisert og alle kostnader dekket
 - A-konto utbetaling av likvidasjonsutbytte slik det framgår av tabellen i avsnitt 6.7.3 i arbeidsgruppens rapport (vedlegg 1 til denne saken)
- 4 Når selskapene avvikles forutsettes det at selskapenes styre dokumenterer hvordan prinsippene i pkt 1 ovenfor er gjennomført og lagt til grunn for beregningen av likvidasjonsutbyttet i hvert selskap.
- 5 Dersom ikke alle seks kommunestyre gjør likelydende vedtak i denne saken, forutsettes at saken kommer til ny behandling i kommunestyret.

2 Bakgrunn for og organisering av arbeidet

2.1 Kommunestyrenes oppdrag – etablering av arbeidsgruppen

Ved behandlingen av prinsippsak vinteren 2007 om framtidig organisering av vann- og avløpsselskapene på Nedre Romerike og etablering av nye IKSer til å forestå tjeneste-produksjonen framover, vedtok kommunestyrene at rådmennene skulle utrede *"fordeling av overskudd / underskudd knyttet til annen virksomhet enn vannforsyning (NRV) og avløpsbehandling (RA2) mellom eierkommunene"*. Vedtaket forutsatte at et forslag til fordeling legges frem for kommunestyrene *"snarest mulig etter at oversikt over gjenværende overskudd / underskudd foreligger"*.

Med bakgrunn i oppdraget fra kommunestyrene har rådmennene i de seks eierkommunene etablert seg som en arbeidsgruppe sammen med daglig leder i opprydningsselskapene for å utrede tilbakebetalingsspørsmålene. Konsulent Leif-Erik Steen har vært sekretær for arbeidsgruppen.

Denne rapporten (arbeidsgruppens rapport) er rådmennenes svar på oppdraget fra kommunestyrene. Arbeidsgruppen har tolket mandatet fra kommunestyrene til å omfatte alle spørsmål som kan knyttes til fordeling av rettigheter / verdier og forpliktelser / kostnader i de to selskapene, uavhengig av hvordan verdiene er oppstått og kostnadene pådratt.

De **verdiene** som vil ligge i opprydningsselskapene når de avvikles har oppstått på ulike måter

- En del av verdiene skyldes at selskapene tidligere har fakturert mer enn nødvendig selvkost for sine tjenester til kommunene og at kommunene derfor har belastet abonnentene med for høye avgifter på vann- og avløpstjenestene. Disse verdiene er av to ulike typer:
 - Noe er erstatninger for at selskapene tidligere er påført kostnader gjennom at daglig leder og enkelte forretningsforbindelser uberettiget har tappet selskapene for midler.
 - Noe er verdier som er synliggjort ved at selskapenes produksjonsanlegg ble overført til nyetablerte IKSer til bokført verdi. Når samtidig opprydningsselskapene betalte ned alle lån, førte differansen mellom bokført verdi og de lån som ble nedbetalt til en betydelig akkumulering av likvider i selskapene. Den egenkapitalen som ligger i dette er opparbeidet over lang tid – kanskje hele anleggenes levetid.
- En del av verdiene er gevinster fra kommersiell virksomhet utenfor avgiftsfellesskapets formål – først og fremst salg av RA2s engasjementer i to fjernvarmeprosjekter. Disse salgene ble gjennomført som en del av opprydningsarbeidet for å sikre at selskapene bare driver virksomhet innenfor avgiftsfellesskapets formål.
- En del av verdiene er verdistigning på eiendommer som selges (Berger og deler av Strandvegen) fordi de nye IKSene nå driver sin virksomhet med mindre tomteareal enn tidligere – dvs at det er gjennomført en ressurseffektivisering. Noe av verdistigningen på disse eiendommene skyldes generell stigning i tomteverdier i samfunnet generelt, og noe skyldes aktiv eiendomsutvikling gjennom omregulering og tilrettelegging for salg.

Gjennom arbeidet med opprydningen er selskapene påført betydelige **kostnader** som ikke er knyttet til den ordinære produksjonen av vann- og avløpstjenester. Deler av dette er kostnader som er knyttet til konkrete innekter, f eks eiendomsutvikling og salg av kommersielle engasjementer. Men det er også påløpt betydelige kostnader til gransking og

rettssaker mv. Dette er kostnader som har vært nødvendige for å få klarhet i hva som var skjedd, men i stor grad også for å få grunnlag for å fremme betydelige erstatningskrav.

Utredningen gjelder **to ulike selskaper** (RA2 og NRV) med ulik eiersammensetning, og driften av dem er finansiert av ulike abonnentfellesskap. Det meste av driften har foregått og foregår fortsatt i adskilte produksjonsanlegg. Men det har også vært en **betydelig felles bruk av ressurser** - ikke bare av personale, maskiner og utstyr, men også av tomtearealer og lokaler. Arbeidsgruppen har sett det som en del av oppdraget å utrede hvilken betydning også disse forholdene bør ha for fordelingen av midler fra selskapene når de avvikles.

Arbeidsgruppen har også vurdert **det interne** forholdet mellom eierkommunene de to selskapene. Begrunnelsen for dette er at **eierforholdet spesielt i RA2** ikke gjenspeiler finansieringen av selskapene gjennom kommunenes betaling av tjenester fra selskapet.

Til slutt har arbeidsgruppen vurdert tidsperspektivet for tilbakeføring av midler fra kommunene til abonnentfellesskapene.

Det presiseres at endelig oversikt over verdiene i selskapene først kan gis når selskapene avvikles – sannsynligvis i løpet av 2013. Arbeidsgruppen har imidlertid forutsatt at det er hensiktsmessig å legge fram forslag til prinsipper for tilbakebetalingen nå – og ikke vente til selskapene skal avvikles.

2.2 De to selskapene

RA2 (avløpsselskapet) ble stiftet i 1965 av kommunene Lørenskog, Rælingen og Skedsmo med 1/3 eierandel hver, og med en samlet aksjekapital på 120 tusen kroner. Formålet var å levere avløpstjenester til de tre eierkommunene.

NRV (vannverket) ble stiftet 24.06.1971 som et andelslag hvor formålet var å levere vann til de seks eierkommunene Fet, Lørenskog, Nittedal, Rælingen, Skedsmo og Sørumsund. Kommunene har hatt eierandeler som reflekterer den delen av innbyggerne i hver kommune som får levert vann fra NRV. Selskapet ble 06.11.2003 omdannet til et 100 % kommunalt eid aksjeselskap med en samlet aksjekapital på 112 tusen kroner.

Etter at det ble opprettet nye IKSer til å forestå driften av vannforsyningen og avløps-håndteringen, er de "gamle" aksjeselskapene RA2 og NRV 01.01.2008 videreført som rene "opprydningsselskaper" med ansvar for å få tilbake tapte verdier, selge eiendeler og utvikle og selge eiendommer som ikke er nødvendige for IKSenes virksomhet, samt å avvikle selskapene når alle midler er kommet inn og tilbakebetalt til kommunene. Det er disse selskapene som har vært part i erstatningssakene mot tidligere daglig leder og andre impliserte, og det er også disse selskapene som har inngått forlik med en del impliserte utenom de rettslige erstatningssakene.

Formelt er det beslutningsorganene i RA2 og NRV som skal fatte vedtak om tilbakebetalingen. Men av kommunestyrenes vedtak følger at forslag til fordeling av tilbakebetalingen skal behandles av kommunestyrene før selskapenes besluttede organer gjør vedtak om dette.

2.3 Hovedtrekk i utredningsarbeidet

Arbeidsgruppen startet opp arbeidet med å utrede tilbakebetalingsspørsmålene rett før årsskiftet 2009-2010. Kommunenes formannskaper ble orientert om arbeidet i en orienteringssak våren 2010.

Gjennom 2010 ble det arbeidet med å dokumentere ulike typer verdier i selskapene, hvordan verdiene var oppstått og hvilke føringer dette ville kunne gi for tilbakebetalingen.

Med bakgrunn i dette har arbeidsgruppen utredet prinsipper for tilbakebetalingen. For å kvalitetssikre vurderingen av de juridiske spørsmålene som utredningen reiser har arbeidsgruppen innhentet juridiske vurderinger i to omganger:

- I juni 2011 sendte arbeidsgruppen et notat med konkrete spørsmål til to advokater - advokat Frode Støle i advokatfirma Kluge og advokat Guttorm Jacobsen i advokatfirma Haavind. Dette "bestillingsnotatet" følger som vedlegg 1. De to advokatene har utarbeidet en felles juridisk betenkning datert 28.07.2011 med en vurdering av alle de juridiske spørsmålene de mener saken reiser. Denne betenkningen følger som vedlegg 2. Advokatene er enige på de aller fleste punkter i denne betenkningen, men på enkelte punkter har de litt ulikt syn – det er det også redegjort for i betenkningen.
- I forkant av dette hadde arbeidsgruppen innhentet en foreløpig juridisk vurdering fra advokat Frode Støle i advokatfirma Kluge. Advokat Støles utkast til notat datert 02.02.2011 med et oppdatert følgeskriv datert 16.08.2011 følger som vedlegg 3. Advokat Støles vurdering i dette notatutkastet var basert på de fakta arbeidsgruppen hadde fått fram ved årsskiftet 2010/2011 – fakta som er supplert og på noen punkter justert i "bestillingsnotatet" i juni 2011

Etter at de to advokatene har avgitt sin felles betenkning har arbeidsgruppen konkludert slik det framgår av denne rapporten nå.

3 **Status i opprydningsarbeidet nå**

Status i opprydningsarbeidet til nå kan oppsummeres slik:

- Da mislighetene ble oppdaget høsten 2005 ble det iverksatt et omfattende undersøkelser, herunder også privatrettslig gransking. Granskingen ble avsluttet med en rapport i mai 2007. De samlede kostnadene til granskingen var 18,8 mill kroner, og dette er foreløpig belastet selskapenes regnskaper med 50 % på hvert selskap i påvente av en mer detaljert vurdering av hvordan disse kostnadene bør fordeles.
- Parallelt med selskapenes egne undersøkelser ble det gjennomført en omfattende politietterforskning. Etterforskningen ble av praktiske grunner hovedsaklig begrenset til forhold i årene 1998 - 2005. Etterforskningen munnet ut i tiltale mot tidligere daglig leder, hans sønn og tre tidligere forretningsforbindelser. Saken ble ført for tingretten der de tiltalte ble dømt, men pga anke og saksbehandlingsfeil ble hele saken ført på nytt i lagmannsretten vinteren 2010 – der de tiltalte også ble dømt.
- Fra 2008 ble tjenesteproduksjonen overtatt av to nyetablerte IKSer – Nedre Romerike Avløpsselskap (NRA) og Nedre Romerike Vannverk (NRV) Selskapene (ASene)

overdro da alle relevante produksjonsanlegg til de nye IKSene til bokført verdi, fordi IKSene skulle etableres uten egenkapital. De nye IKSene ble etablert uten egenkapital og finansierte overtakelsen av produksjonsanleggene med lån. Det ble forutsatt at lånenes løpetid skulle tilsvare gjenstående avskrivningstid for anleggene, jfr reglene om selvkost. I denne anledning ble all pantegjeld i ASene nedbetalt.

- RA2s fjernvarmeprosjekt med A-hus er solgt. RA2 fikk dekket sine utlegg til prosjektet pluss et netto vederlag på 3 mill kroner.
- RA2s eierandel i Nedre Romerike Fjernvarme AS er solgt til Akershus Energi og navnet er endret til Akershus Fjernvarme AS (AF). RA2s nettogevinst ved denne overdragelsen dette var 29 mill kroner med tillegg av innfrielse av et ansvarlig lån på 9 mill kroner.

Denne salgsavtalen innebar i tillegg en avtale om levering av avløpsvann fra RA2 til Akershus Fjernvarme AS. Denne tilleggsavtalen ble overført fra RA2 til NRA IKS da avløpsvirksomheten ble overdratt dit fra 01.01.2008. RA2 er gjort kjent med at NRA ikke får dekket alle driftskostnadene til denne leveringen av avløpsvann, og det er diskusjoner mellom NRA og AF om inndekking av disse kostnadene. Et resultat kan bli at RA2 må overføre en del av salgsvederlaget som erstatning til NRA som et driftsfond, slik at ikke abonnentene skal finansiere underskudd pga leveranse av avløpsvann til fjernvarme. Dette er et spørsmål som må avklares før den endelige avviklingen av RA2.

- Selskapene har solgt driftsmidler og løsøre som ikke var nødvendig for produksjonen av vann- og avløpstjenester – til sammen er det kommet inn ca 12 mill kroner gjennom dette.
- Selskapene har som ledd i inndriving av erstatningsbeløp fått inn ca 42 mill kroner i erstatninger fra revisor, styremedlemmer og forretningsforbindelser.
- Etter dommen i lagmannsretten våren 2010 har selskapene inngått forliksavtale med Ivar T Henriksen, Pål H Henriksen og Eilert Støen. Avtalen innebærer at ITH, PHH og ES aksepterer frivillig realisasjon av kjente midler til å dekke selskapenes erstatningskrav, og det antas at samlet inndrevet erstatningsbeløp som følge av forlikene, sammen med de erstatninger som er innbetalt jfr forrige punkt, vil dekke en betydelig del av det samlede beregnede erstatningskravet. Til nå er det realisert verdier for ca 20 mill kroner fra dette forliket. Selskapene arbeider med å realisere resten av verdiene fra dette forliket, herunder også salg av eiendom i Sør-Afrika.
- RA2 har fått omregulert Berger-eiendommen og tilrettelagt for at den kan legges ut for salg. Eiendommen er nå solgt for 140 mill kroner, som er 120 mill kroner mer enn bokført verdi pr 31.12.10. Imidlertid påhviler det selger forpliktelser som vil medføre kostnader i størrelsesorden 15 mill kroner som må trekkes fra gevinsten.
- RA2 arbeider med å omorganisere eierforholdene i Strandvegen slik at deler av Strandvegen-eiendommen kan omreguleres og selges. Reguleringen antas ferdig i løpet av 2012 og salget antas gjennomført i løpet av 2013.

Selskapene antar at alle verdier vil kunne være realisert i løpet av 2013, slik at selskapene kan avvikles og alle restverdier overføres til kommunene i løpet av 2013.

4 Verdier i selskapene

Ved avslutningen av regnskapene for 2010 var egenkapitalen i selskapene ca 148 mill kroner i RA2 og ca 213 mill kroner i NRV. Når alle eiendommer og andre aktiva er solgt og alle fordringer som kan inndrives er inndrevet, antar selskapene at de samlede verdiene i de to selskapene til sammen vil være i størrelsesorden 600 mill kroner.

Disse verdiene er oppstått på ulike måter:

- En del av verdiene skyldes at selskapene tidligere har fakturert for mye for sine tjenester til kommunene (selskapene har overfakturert), og dette har ført til at kommunene har belastet abonnentene med for høye avgifter på vann- og avløpstjenestene.
- En del av verdiene er gevinster fra kommersiell virksomhet utenfor avgiftsfellesskapets formål – først og fremst salg av RA2s engasjementer i to fjernvarmeprosjekter
- En del av verdiene er verdistigning på eiendommer som selges. Noe av denne verdistigningen skyldes generell stigning i tomteverdier i samfunnet, og noe skyldes aktiv eiendomsutvikling gjennom omregulering og tilrettelegging for salg.

Arbeidsgruppen har sett at det kan ligge ulike juridiske føringer og hensyn til grunn for tilbakebetalingen av de ulike typene verdier som er beskrevet ovenfor. For å få utredet dette best mulig, har arbeidsgruppen innhentet juridiske betenkninger om dette fra eksterne advokater – se avsnitt 5.2 nedenfor.

5 Juridiske spørsmål

5.1 Tilbakebetalingsspørsmålene dreier seg om flere ulike rettsforhold

Tilbakebetalingsspørsmålene dreier seg om flere ulike rettsforhold:

1. Forholdet mellom abonnentene og kommunene
2. Forholdet mellom kommunene og selskapene
 - a) kommunene som kunder av selskapene
 - b) kommunene som eiere av selskapene
3. Forholdet mellom de to selskapene

Forholdet mellom abonnentene og kommunene følger av lover og forskrifter om levering av vann- og avløpstjenester, og innkreving av gebyrer for dette.

Forholdet mellom kommunene og selskapene må baseres på at selskapene er egne rettssubjekter, med ansvar for egne forpliktelser. Kommunene har vært kunder av selskapene og betalt for selskapenes tjenester på bakgrunn av faktureringen fra selskapene. Men kommunene er også eiere av selskapene og har de rettigheter og forpliktelser som følger av dette eierskapet.

Forholdet mellom de to selskapene styres i utgangspunktet av de rettigheter og forpliktelser selskapene selv har. Det har imidlertid vært nødvendig å få vurdert om selskapene kan ha opparbeidet rettigheter i hverandres aktiva eller forpliktelser i hverandres passiva utover det som åpenbart framgår av selskapenes regnskaper, f eks gjennom inngåtte avtaler eller på annen måte.

5.2 Vurderinger fra eksterne advokater

Konkretiseringen av arbeidsgruppens oppdrag til advokatene Støle og Jacobsen er gjort i et eget "bestillingsnotat" som følger som vedlegg 1. Betenkningen fra de to advokatene - der de vurderer alle de juridiske spørsmålene de mener saken reiser – følger som vedlegg 2.

Advokatene er enige på de aller fleste punkter i sin felles betenkning, men på enkelte punkter har de litt ulikt syn – det er det også redegjort for i betenkningen.

I sin felles betenkning er de to advokatene enige om at saken reiser seks prinsipielle juridiske problemstillinger:

1. Kan den delen av selskapenes midler som skyldes avkastning på investeringer utenom avgiftsfellesskapets formål anses som frie midler, eller må de tilbakeføres til vann- og avløpsformål?
2. Hvilke føringer gir de statlige retningslinjene for selvkostberegning for den konkrete tilbakeføringen av midler til abonnentene?
3. Hvilken betydning kan rettsreglene om foreldelse ha for tilbakeføringsspørsmålene?
4. På hvilken måte kan / bør kostnadene for "opprydningssarbeidene" dekkes – er dette nødvendige kostnader innenfor vann- og avløpssektoren, eller må de dekkes av selskapenes eiere som en eierkostnad?
5. Har NRV opparbeidet en eierandel i de to RA2-eiendommene Berger og Strandvegen?
6. Hvilken fordelingsnøkkel bør benyttes ved tilbakebetaling av midlene til de respektive eierkommunene i hvert selskap?

Når det gjelder forholdet mellom abonnentene og kommunene har advokatene i sin betenkning vist til kapittel 4 i utkastet til notat fra advokat Støle (vedlegg 3) der dette er grundig drøftet. Advokatene skriver i betenkningen at de enige om de synspunktene og konklusjonene som fremkommer i dette kapitlet i notatutkastet.

Advokatenes hovedkonklusjoner kan oppsummeres slik:

1. All avkastning på investeringer foretatt med midler fra innkrevde vann- og avløpsavgifter må tilbakeføres til vann- og avløpsformål – uavhengig av om det gjelder investeringer i formål som ligger innenfor eller utenfor avgiftsfellesskapets formål.

Her er det en nyanse mellom advokatene: Advokat Støle mener – slik han også gjorde i sitt foreløpige notat (utkast) i februar – at det prinsipielt kan være rettslig grunnlag for å sondre mellom ulike kategorier av verdier: På den ene side verdier som klart kan henføres til innkrevde vann- og avløpsavgifter og må tilbakeføres til abonnentfellesskapet – og på den annen side verdier skapt gjennom kommersiell virksomhet og som kan anses som "frie" midler. En slik sondering har imidlertid den ulempe at det kan oppstå saklig uenighet om hvor grensen mellom disse ulike typene verdier går, og hvilke verdier som hører til hvilken kategori. En konklusjon om at alle verdier tilhører abonnentfellesskapet har derfor vesentlige praktiske og pedagogiske fordeler.

Advokatene er imidlertid enige om at dersom alt tilbakeføres til VA-formål, kan alle kostnadene til å framskaffe de midlene som tilbakebetales belastes abonnent-fellesskapet, mens dersom det skilles mellom verdier fra kommersiell virksomhet og verdier fra VA-virksomheten må disse kostnadene anses som "eierkostnader" og dekkes av kommunene som selskapenes eiere.

2. De statlige retningslinjene for selvkostkalkyler og utjevning av abonnentenes gebyrer gjennom kommunale selvkostfond gir kommunene et betydelig handlingsrom når det gjelder hvilken tidshorisont som kan legges til grunn for tilbakeføringen av midlene til konkrete VA-formål, og retningslinjene vil ikke være til hinder for at midlene i dette konkrete tilfellet også kan benyttes til å finansiere investeringer i VA-tiltak direkte.

Dette begrunnes både med at retningslinjene ikke er rettslig bindende, og at de er utformet for å jevne ut mindre årlige pluss-/minus-avvik, ikke for å ivareta et slikt spesielt tilfelle som dette, med svært store tilbakebetalingsbeløp.

3. Spørsmål om foreldelse er uten betydning for spørsmålet om verdiene i selskapene er bundet til VA-formål. Bestemmelsen om at VA-gebyrer bare kan brukes til VA-formål og ikke andre formål, er en offentligrettslig bestemmelse som gir absolutte føringer for hvordan slike midler kan anvendes uavhengig av når de er oppstått.
4. Dersom alle verdier i selskapene anses som VA-midler og skal disponeres til VA-formål, kan også alle kostnader forbundet med gransking, rettssaker og tiltak for å skaffe tilveie og betale tilbake disse midlene anses som nødvendige kostnader innenfor VA-sektoren og dermed kunne belastes VA-gebyrene
5. NRV bør anses å ha opparbeidet seg en 50% sameieandel i RA2s eiendom i Strandvegen, bl a fordi eiendommen er anskaffet for en svært liten sum, at NRV ikke har betalt leie for sin bruk av eiendommen og at de to selskapene senere har samfinansiert betydelige investeringer (bygninger) på eiendommen.

Det foreligger imidlertid ikke tilstrekkelige holdepunkter for at et tilsvarende eierforhold er etablert i Bergereiendommen. Denne eiendommen er anskaffet av RA2 for en betydelig sum, NRV har betalt løpende for sin bruk av eiendommen, og det er ikke foretatt (felles) investeringer på eiendommen. Her må derfor NRVs betaling til RA2 for bruken av eiendommen anses som en normal leiegodtgjørelse.

6. Det er gode holdepunkter for å legge til grunn at eierkommunene i RA2 i realiteten har etablert en fordeling av eierforholdet lik den faktiske bruken av selskapets tjenester – ikke lik fordelingen av aksjene. Dette er begrunnet med at RA2s eierkommuner helt fra etableringen av selskapet har finansiert selskapets virksomhet i samme forhold som kommunenes bruk / kjøp av tjenester fra selskapet, dvs en annen fordelingsnøkkel enn fordelingen av aksjene.

Når det gjelder forholdet mellom abonnentene og kommunene kan konklusjonene i advokat Støles notatutkast – som begge advokatene er enige om – oppsummeres slik:

- Fordi kommunene har innkrevd høyere gebyrer for vann- og avløpstjenestene enn det som kan anses som "nødvendige" kostnader, har abonnentene i utgangspunktet et krav på å få dette betalt tilbake. Abonnentenes krav er et krav direkte på kommunene og er uavhengig av hvor mye kommunene får utbetalt fra selskapene når de avvikles
- Her kan imidlertid spørsmål om foreldelse være aktuelt. Lovreglene om foreldelse innebærer at et mulig tilbakesøkningskrav fra abonnentene i utgangspunktet er

foreldet etter hovedreglene i foreldelsesloven (3 år). Det kan hevdes at et slikt krav også er foreldet etter bestemmelsene om tilleggsfrist, men dette er mer usikkert, fordi det må knyttes til en vurdering av når abonnentene har hatt tilstrekkelig kunnskap til å kunne fremme et eventuelt krav. Men i alle tilfeller er krav som er eldre enn 13 år uansett formelt foreldet.

Advokatenes felles betenkning og kapittel 4 i advokat Støles notatutkast gir etter arbeidsgruppens vurdering gode holdepunkter for hvordan tilbakebetalingen nå bør foregå. Men den løser ikke alle spørsmål – innenfor de juridiske rammene som er trukket opp vil det på flere punkter være et handlingsrom (rom for skjønn) når det gjelder hvordan tilbakebetalingen helt konkret skal gjennomføres. Det er også viktige punkter der advokatene har hatt litt ulik oppfatninger om de absolutte juridiske rammene for tilbakebetalingen. I avsnitt 6 nedenfor har arbeidsgruppen derfor redegjort for sine egne vurderinger og konklusjoner.

6 Arbeidsgruppens vurdering

6.1 Innledning – overordnede krav og hensyn

Det er seks kommuner og seks "avgiftsfellesskap" som har interesser som skal ivaretas, og disse interessene vil i en del spørsmål kunne stå mot hverandre. Arbeidsgruppen har derfor lagt til grunn at den fordelingen man kommer fram til må derfor tilfredsstillende fire overordnede hensyn:

- Bygge på en avklart og omforent forståelse av ansvarsforhold
- Full åpenhet i dokumentasjonen
- Rimelig og akseptabel for alle parter
- Juridisk holdbar

Det er også nødvendig at den fordelingen man kommer fram til er enkel å forklare for allmennheten.

Samtidig har arbeidsgruppen forutsatt at det etter en detaljert gjennomgang av alle verdier og forpliktelser også skal gjøres en samlet, overordnet rimelighetsvurdering. Viktige hensyn som bør legges til grunn i en slik rimelighetsvurdering er bl a:

- Alle kostnader til opprydnings- og avviklingsarbeidet bør kunne dekkes innenfor de samlede verdiene i selskapene.
- Ingen kommuner bør kunne innkassere gevinster som brukes til annet enn VA-formål – selv om det formelt / juridisk eventuelt skulle være rom for dette.

En følge av de siste to punktene vil være at alle nettoverdier i selskapene skal disponeres til VA-formål i kommunene.

6.2 Kostnadsansvar og frie kontra bundne midler i selskapene

Her har advokatene litt ulikt syn, og de har angitt to ulike prinsipielle "spor":

- a) (Jakobsen i Haavind): Alle verdier må anses som Vann- og avløpsverdier (VA-verdier) og tilbakeføres til abonnentfellesskapet. Samtidig kan alle kostnader

forbundet med å skaffe til veie disse verdiene anses som nødvendige for VA-virksomheten og derfor belastes abonnentfellesskapet.

- b) Støle i Kluge: Verdier som er oppstått fra kommersiell virksomhet kan anses som "frie" verdier som kan tilbakeføres til kommunene som selskapenes eiere. Men da må samtidig alle kostnader til granskning, rettssaker og etterfølgende opprydningsarbeid anses som "eierkostnader" og dekkes av disse "frie" verdiene i selskapene.

Prinsipp a) er basert på en streng forståelse av bestemmelsene om selvkost i lov og forskrifter på dette feltet. Denne forståelsen bygger på at kommunene ikke har anledning til å ha fortjeneste på VA-avgiftene, og at en følge av dette vil være at utbytte fra kommunalt eide VA-selskaper bare kan benyttes til nødvendige kostnader innenfor VA-sektoren i kommunen så lenge den opprinnelige investeringen bak utbyttet er finansiert av VA-avgifter.

Prinsipp b) er basert på en noe mindre streng forståelse av selvkostbestemmelsene og tilsvarer et "symmetri-prinsipp" der argumentet er at den som har ansvar for et eventuelt tap også har rett til en eventuell gevinst fra det samme forholdet. Hvis dette prinsippet legges til grunn, må abonnentfellesskapet få tilbake med renter de beløp som ble investert i den kommersielle virksomheten, mens selskapenes eiere får godskrevet overskudd eller må dekke underskudd etter at abonnentfellesskapet har fått sitt.

Arbeidsgruppen er kommet til at selv om prinsipp b) kan forsvares juridisk, reiser det betydelige avgrensningsspørsmål. Når den også har lagt til grunn at alle verdier i selskapene uansett bør disponeres til VA-formål, har den konkludert med at tilbakebetalingen bør gjøres ihht prinsipp a).

Andre spørsmål rådmennene / arbeidsgruppen har vurdert i denne sammenhengen er:

- Dersom kjøpet av eiendommen i Strandvegen i 1965 ble finansiert med midler som ikke var innkrevd gjennom avløpsgebyrer, vil det kunne hevdes at gevinsten ved salget nå er "frie" midler som ikke nødvendigvis må brukes til VA-formål. Det er imidlertid ikke dokumentert hvordan dette kjøpet formelt er finansiert, og arbeidsgruppen legger til grunn at også de verdiene som frigjøres ved salg av deler av denne eiendommen bør disponeres til VA-formål.
- Kostnadene til CCD-rettsaken 2005 (ca 2 mill kroner) er i utgangspunktet kostnader som ikke kan belastes abonnentene og derfor må dekkes av eierne. Men fordi abonnentfellesskapet bl a pga store eiendomssalg og andre kommersielle gevinster nå vil få tilbakebetalt vesentlig større verdier enn det som har vært overfakturert, blir dette et lite beløp i den store sammenhengen. Arbeidsgruppen vil derfor legge til grunn at dette beløpet ikke behandles på annen måte enn de øvrige kostnadene i forbindelse med opprydningen.

6.3 Spørsmål om foreldelse

Den juridiske vurderingen av dette spørsmålet kan oppsummeres slik:

- Abonnentenes tilbakesøkningskrav på kommunene pga for høye VA-gebyrer er undergitt privatrettslige foreldelsesregler. Krav som er mer enn 13 år (3 +10 år) gamle er dermed uansett foreldet, og det kan anføres gode juridiske argumenter for at også yngre krav enn dette er formelt foreldet.

- Men de privatrettslige foreldelsesreglene har ingen betydning for om verdiene i selskapene må tilbakeføres til VA-formål eller ikke. Den offentligrettslige bestemmelsen om at VA-gebyrer bare kan brukes til å finansiere VA-formål innebærer at alle VA-verdier i selskapene må disponeres til VA-formål i kommunene, uavhengig av når disse verdiene er oppstått.

Spørsmål om foreldelse vil dermed ikke ha noen betydning for **hvilket formål de tilbakeførte midlene disponeres til** i kommunene – midlene må uansett disponeres til vann- og avløpsformål. **Foreldelsesreglene kan imidlertid ha betydning for tidsperspektivet for disponeringen av midlene – det har arbeidsgruppen vurdert i avsnitt 6.4 nedenfor.**

6.4 Selvkostretningslinjene og rammer for praktisk gjennomføring av tilbakebetalingen

Arbeidsgruppen forstår advokatenes vurdering av dette spørsmålet slik:

- Abonnentfellesskapet i har utgangspunktet rettslig grunnlag for å kreve tilbakebetalt det kommunene har innkrevd av VA-gebyrer utover det som har vært nødvendig for å levere VA-tjenestene. Advokatene har imidlertid samtidig anført at krav som er eldre enn 3 + 10 = 13 år i alle tilfeller er foreldet, og at det kan argumenteres for at også yngre krav enn dette kan være formelt foreldet, jfr at ordinær foreldelsesfrist er 3 år..
- Tilbakeføring til hver enkelt abonnent (individuell utbetaling) er ikke en praktikabel framgangsmåte – og hver enkelt abonnents krav kan dessuten langt på vei anses som formelt foreldet. Kommunene bør derfor velge den framgangsmåten som er praktikabel, dvs tilbakeføring til abonnentfellesskapet gjennom reduksjon av framtidige VA-gebyrer.
- Det rettslige handlingsrommet for gjennomføring av denne tilbakeføringen til abonnentfellesskapet er vidt, og de statlige selvkostretningslinjene er i dette tilfellet ikke til hinder for verken en lengre tilbakebetalingshorisont enn 5 år, eller for å disponere en del av midlene til direktefinansiering av lokale VA-investeringer.

Innenfor denne rammen vil hver enkelt kommune formelt stå fritt mht hvordan de tilbakeførte midlene disponeres i praksis.

Selv om hver kommune formelt står fritt mht hvordan de tilbakeførte midlene skal disponeres, vil arbeidsgruppen foreslå at alle kommunene vedtar en todelt disponering av de midlene som tilbakebetales:

Et beløp tilsvarende erstatningskravene mot tidligere daglig leder m/ flere, pluss det som er kommet inn av midler gjennom salg av overflødig materiell og utstyr, avsettes på ordinære selvkostfond (gebyrreguleringsfond) og tilbakeføres til abonnentfellesskapet gjennom reduserte avgifter de neste 5 årene..Erstatningskravene gjelder utbetalinger og forhold som klart har vært utenfor det som har vært nødvendig for selskapenes tjenesteproduksjon i årene 1998 – 2005, og det materiellet som er solgt unna har ikke vært nødvendig for den ordinære driften av selskapene. Dette innebærer at abonnentfellesskapet relativt raskt får tilbake det som kan anslås som åpenbart for høye vann- og avløpsgebyrer i årene 1998-2005.

- **Resten av det som tilbakeføres disponeres fritt av hver enkelt kommune – så lenge det disponeres til hhv vann- og avløpsformål. Dette er verdier som er synliggjort og realiseres dels fordi de nye IKSene er etablert uten egenkapital og dels fordi IKSene nå drives med mindre tomteareal enn tidligere. Dette er dermed resultat av mange**

års opparbeiding av egenkapital i selskapene, og i samme periode som disse verdiene er bygd opp har det vært et betydelig etterslep på vedlikehold og utskifting av vann- og avløpsledninger i kommunene. Arbeidsgruppen foreslår at disse midlene avsettes på egne vann- og avløpsfond i kommunene, og slik at kommunene selv bestemmer hvordan de disponeres – f eks til å oppgradere ledningsnett, til spesielle driftstiltak eller til å redusere gebyrene til abonnentene.

6.5 Fordeling av verdier og forpliktelser mellom selskapene

6.5.1 *Fordeling av verdier fra forlikene (erstatningskrav)*

Det meste av de erstatningene som er innbetalt på bakgrunn av inngåtte forlik med tidligere forretningsforbindelser er allerede fordelt mellom selskapene og inntektsført i selskapenes regnskaper ihht til grunnlaget for erstatningene. Erstatninger som ikke konkret er knyttet til et enkelt selskap er foreløpig fordelt regnskapsmessig med en halvpart på hvert av selskapene.

Forliksavtalen med Ivar T Henriksen m fl etter rettssaken inneholder i seg selv ikke en fordeling mellom de to selskapene NRV og RA2. Fordi dette er et "samlet" forlik basert på mange ulike krav anser arbeidsgruppen at det vil være rimelig å fordele det som kommer inn fra dette forliket i samme forhold som kravene som forliket bygger på. Dette er det gjort rede for i detalj i sak til selskapenes styrer om forliket, og oppsummert fordeler kravene seg med 57,8 % på RA2 og 42,2 % på NRV.

6.5.2 *Eierskap til Strandvegen og Bergereiendommen*

En vesentlig del av de verdiene som skal betales tilbake til kommunene er oppstått gjennom verdistigning på RA2-eiendommene Berger og deler av Strandvegen. Disse eiendommehe har vært brukt av begge selskapene. Salgsprovenyet på disse eiendommene vil inngå i det samlede tilbakebetalingsoppgjøret, og det har derfor vært et sentralt spørsmål å få vurdert om NRV har opparbeidet eierrettigheter i en av eller begge disse eiendommene.

Arbeidet med å utrede disse spørsmålene ble først konsentrert om Berger-eiendommen. Det har ikke vært mulig å skaffe fyllestgjørende dokumentasjon av hvor mye NRV faktisk har betalt for sin bruk av denne eiendommen opp gjennom årene, og det ble derfor gjort noen grove anslag på dette basert på ulike forutsetninger. Samtidig ble det lagt vekt på å komme fram til et prinsippresonnement som kunne legges til grunn for begge de to eiendommene.

I advokat Støles utkast til notat i februar ble det på dette punktet konkludert med at det var gode holdepunkter for at NRV kan anses å ha opparbeidet seg en eierandel i Berger-eiendommen. Men etter at det ble framskaffet fakta også om eiendommen i Strandvegen ble det klart at forholdet mellom RA2 og NRV i Strandvegen på viktige punkter er ulikt forholdet mellom de to selskapene på Berger-eiendommen.

På bakgrunn av det arbeidsgruppen samlet har fått fram av fakta knyttet til anskaffelse, bruk og finansiering av de to eiendommene, har advokatene Støle og Jakobsen i sin felles betenkning konkludert med at NRV bør anses å ha opparbeidet en 50% eierandel i Strandvegen, men ingen eierandel i Berger-eiendommen. Faktagrunnlaget som dette bygger på er redegjort for i avsnitt 6 i det "bestillingsnotatet" arbeidsgruppen sendte til advokatene – jfr vedlegg 1.

Dette er spørsmål der de seks kommunene har klart ulike interesser og derfor vil kunne ønske å fremme ulike forslag til konklusjoner. Arbeidsgruppen vil imidlertid legge avgjørende vekt på at kommunene kommer fram til et omforent syn også her. Ut fra en samlet vurdering

har arbeidsgruppen derfor kommet fram til at advokatenes konklusjon bør legges til grunn også i dette spørsmålet.

6.5.3 *Fordeling av kostnader*

Kostnader til løpende drift av selskapene etter at ansvaret for tjenesteproduksjonen er overtatt av IKSene er og vil bli belastet det enkelte selskap.

Kostnader knyttet til inndrivelse av midler, herunder gransking, rettssaker og generelle avhendingskostnader er foreløpig regnskapsført med en halvpart på hvert selskap. Kostnader som åpenbart gjelder bare ett av selskapene er imidlertid regnskapsført i dette selskapet – f eks er kostnader knyttet til omregulering og salg av Berger-eiendommen regnskapsført i RA2.

Når alle aktiviteter er avsluttet vil alle kostnader som foreløpig er betraktet som felles og fordelt 50-50 mellom selskapene måtte fordeles mer nøyaktig mellom selskapene. Arbeidsgruppen legger til grunn at det mest rimelige fordelingsnøkkelen for disse kostnadene vil være den nøkkelen som ligger til grunn for selskapenes erstatningskrav, jfr pkt 6.5.1 ovenfor.

6.6 Fordelingsnøkkel for tilbakebetaling til eierkommunene i hvert selskap

Det er forutsatt at de to selskapene skal avvikles når alle verdier er realisert og alle kostnader i forbindelse med opprydningsarbeidet er betalt. Hvis det ikke avtales noe annet, skal nettoverdiene i selskapene når de avvikles da utbetales til eierkommunene som likvidasjonsutbytte ihht aksjefordelingen i hvert selskap. Men fordi det alt vesentlige av verdiene i selskapene opprinnelig er finansiert gjennom betaling fra kommunene for tjenestene fra selskapene, kan det argumenteres for at tilbakebetalingen heller bør fordeles ihht innbetalingene fra kommunene.

En oversikt over innbetalingene fra kommunene i årene 1998 – 2007, sammenholdt med aksjefordelingen i selskapene, er vist i vedlegg 3. I NRV er aksjefordelingen relativt lik innbetalingen fra kommunene til selskapene, men i RA2 er aksjefordelingen 1/3 på hver av eierkommunene, mens innbetalingen er fordelt med hhv 34,5 % på Lørenskog, 14,5 på Rælingen og 51,0 % på Skedsmo kommune.

Advokatene har i sin betenkning konkludert med at tilbakebetalingen fra NRV bør kunne følge aksjefordelingen slik den er i dag, men at tilbakebetalingen til RA-2 bør fordeles ihht innbetalingene fra kommunene. Arbeidsgruppen legger dette til grunn. Fordi tilbakebetalingen skal gjennomføres som likvidasjonsutbytte foreslår arbeidsgruppen at dette håndteres ved at RA-2s eierkommuner inngår avtale om en justert aksjefordeling tilsvarende innbetalingene før selskapet avvikles.

6.7 Arbeidsgruppens samlede vurdering

6.7.1 *Tilbakebetalingen*

Arbeidsgruppen foreslår at tilbakebetalingen til abonnentfellesskapet gjøres ihht følgende prinsipper:

- Alle nettoverdier i selskapene etter at alle kostnader er dekket betales tilbake til kommunene som likvidasjonsutbytte når selskapene avvikles. Tilbakebetalingen fordeles ihht innbetalingene til selskapene fra hver kommune i årene 2998-2007 og avsettes i sin helhet til bruk for hhv vann- og avløpsformål i hver enkelt kommune
- Ved beregningen av selskapenes nettoverdier legges det til grunn at
 - Verdier fra forliket med Ivar T Henriksen m flere fordeles mellom selskapene i samme forhold som kravene som forliket bygger på – pr i dag anslått til 57,8 % på RA2 og 42,2 % på NRV.
 - Kostnader som foreløpig er ført som felleskostnader med en halvpart på hvert av selskapene fordeles etter samme fordelingsnøkkel.
 - NRV har opparbeidet en 50 % eierandel i RA2s eiendom i Strandvegen 22, men ikke i eiendommen på Berger.
 - Alle kostnader til gransking, rettssaker, realisering av verdier, inndrivelse av fordringer og andre nødvendige aktiviteter er dekket av selskapene og kommer til fradrag fra det som tilbakebetales og disponeres til vann- og avløpsformål i kommunene
- **Kommunene bør disponere de tilbakeførte midlene på to måter slik det er redegjort for og begrunnet i avsnitt 6.4 foran**

Når selskapene avvikles (sannsynligvis i 2013) forutsetter arbeidsgruppen at selskapenes styrer dokumenterer hvordan disse prinsippene er gjennomført og lagt til grunn for beregningen av likvidasjonsutbyttet i hvert selskap.

6.7.2 Noen viktige lærdommer

Gjennom arbeidet med å utrede disse tilbakebetalingsspørsmålene har arbeidsgruppen avdekket en del forhold det er viktig å være oppmerksom på og ta hensyn til i framtiden:

- Når det anskaffes eiendom som skal brukes til virksomhet som er underlagt selvkostprinsippet, er det viktig å ha nøyaktig dokumentasjon av hvordan anskaffelsen finansiert – dvs om den er finansiert med bruk av avgiftsmidler eller ”frie” midler i kommunen
- I forbindelse med etableringen av de to nye IKSene ble det gjort betydelige endringer i kommunenes opplegg for eierstyring av selskapene – dette er dokumentert bl a i kommunestyresakene om framtidig organisering av VA-samarbeidet. I tillegg til dette vil arbeidsgruppen påpeke at eierstyringen av kommunale og interkommunale selskaper må legges opp slik at det føres aktiv kontroll med at virksomheten holdes innenfor både de økonomiske og de aktivitetsmessige rammer som eierkommunene har fastsatt. Dette kan bl a gjøres gjennom å stille krav til hvilke typer forhold som skal dokumenteres og rapporteres når styrene avlegger regnskap og årsmelding for selskapene.
- Når selskaper samarbeider om ulike forhold må samarbeidet og forutsetningene for det være tydelig avklart og dokumentert gjennom skriftlige avtaler. Det kan også være hensiktsmessig om praktiseringen av slike avtaler vurderes særskilt av selskapenes styrer f eks i forbindelse med avleggelsen av regnskap og årsberetning.

- Selskaper som driver både selvkostvirksomhet og kommersiell virksomhet må ha et klart og entydig regnskapsmessig skille mellom selvkostaktiviteten og andre aktiviteter. Her kan det vises til ROAF der det er gjennomført et slikt skille – men der det også skal vurderes å skille ut næringsavfallsvirksomheten i et eget selskap.
- For selskaper som driver selvkostvirksomhet bør det foretas en pluss / minus – avregning mellom kommunene og selskapet for selvkostvirksomheten hvert år – med kommunens selvkostfond / gebyrreguleringsfondsom buffer.

6.7.3 A-konto utbetaling nå

Selskapene regner med at alle eiendomssalg og andre transaksjoner som må gjøres før selskapene kan avvikles først vil være ferdig en gang i 2013. Fordi dette er senere enn tidligere antatt, foreslår arbeidsgruppen at det søkes å få utbetalt a-konto et beløp tilsvarende erstatningskravene mot tidligere daglig leder m/ flere pluss inntektene fra salg av overskuddsmateriell slik at det kan avsettes på kommunenes ordinære gebyrreguleringsfond og være til disposisjon til VA-formål fra 2012.

Erstatningskravene er fordelt med 57,8 % på RA2 og 42,2 % på NRV. Inntektene fra salg av overskuddsmateriell er inntektsført i hvert enkelt selskap ihht eierskapet til materiellet. De konkrete beløp som ihht dette søkes utbetalt til hver kommune er (hele 1000 kroner):

	Lørenskog	Rælingen	Skedsmo	Fet	Nittedal	Sørum	Sum
RA2							
NRV							
Sum							